

А. В. Красовська
приватний нотаріус
Львівського міського нотаріального округу

УДК 336

ПОСТАНОВА АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ У СПРАВАХ ПРО ПРИПИНЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Аналізуються особливості постанови суду в адміністративних справах про припинення юридичної особи, порядок та умови призначення ліквідаційної комісії та виконання постанови.

Ключові слова: юридична особа, адміністративний позов, адміністративний процес, право на позов.

В адміністративних судах розглядається чимало справ за позовами органів державної податкової служби про припинення юридичних осіб. Проте незавжди суди враховують усі особливості справ цієї категорії, що часто є перешкодою для внесення запису до Єдиного державного реєстру про припинення юридичних осіб. Відтак, мета, яку звертаючись до суду переслідує позивач, фактично не досягається.

Окремих проблем припинення юридичних осіб торкалися українські вчені у галузі корпоративного права І. В. Спасибо-Фатеева, О. Р. Кібенко, О. М. Вінник, В. М. Кравчук. Водночас питання, що стосуються процесуальних особливостей розгляду таких справ не досліджувалися. Не з'ясовані такі важливі питання, як склад осіб, які повинні брати участь у цих справах, предмет доказування, особливості судових рішень тощо.

Ціль цієї статті — дослідити особливості постанови суду у справах про припинення юридичних осіб.

Резолютивна частина постанови різними судами формулюється по-різному. На нашу думку, в постанові повинно бути зазначено повне найменування юридичної особи, її ідентифікаційний номер та адреса. Наприклад, "... припинити юридичну особу — приватне підприємство "НАЗВА_1" (ідентифікаційний номер НОМЕР_1), що знаходиться за адресою: м. Львів, вул. І. Франка, буд. 20, кв. 7". Вважаємо, що не відповідають вимогам закону формулювання "... скасувати державну реєстрацію ...", "... припинити підприємницьку діяльність ...", "... припинити реєстрацію ...", "... виключити з Єдиного державного реєстру..." тощо. Правильним є лише один варіант: "... припинити юридичну особу".

Як показує практика, головна складність у справах цієї категорії — призначення ліквідаційної комісії. Суди її або взагалі не призначають, або перекладають цей обов'язок на державного реєстратора.

Відповідно до ст. 105 ЦК України [1] учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, зобов'язані негайно письмово повідомити про це орган, що здійснює державну реєстрацію, який вносить до єдиного державного реєстру відомості про те, що юридична особа перебуває у процесі припинення.

Учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, призначають комісію з припинення юридичної особи (ліквідаційну комісію, ліквідатора тощо) та встановлюють порядок і строки припинення юридичної особи відповідно до цього Кодексу. Аналогічну за змістом норму наведено у ч. 5 ст. 38 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців" [2]. Таким чином, законом передбачено

обов'язок, а не право суду призначити комісію з припинення (ліквідаційну комісію, ліквідатора).

Основним аргументом суддів, які не призначають ліквідаційну комісію, є ч. 6 ст. 38 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб–підприємців”. У цій нормі передбачено, що у разі, якщо в судовому рішенні щодо припинення юридичної особи у зв'язку з її ліквідацією не призначена комісія з припинення (ліквідаційна комісія), державний реєстратор не пізніше трьох робочих днів від дати надходження такого судового рішення вносить до Єдиного державного реєстру запис, в якому вказує як голову комісії з припинення (ліквідаційної комісії) юридичної особи керівника органу управління або особу, яка згідно з відомостями, внесеними до Єдиного державного реєстру, має право вчиняти юридичні дії від імені юридичної особи без довіреності, якщо інше не встановлено судовим рішенням.

На нашу думку, наявність цієї норми не звільняє суд від обов'язку призначити ліквідаційну комісію. Тому така повинна призначатися саме судом в усіх випадках.

Відповідно до ч. 3 ст. 105 ЦК України з моменту призначення комісії до неї переходять повноваження щодо управління справами юридичної особи. Комісія виступає в суді від імені юридичної особи, яка припиняється. Це дає підстави вважати, що ліквідаційна комісія — це орган юридичної особи зі спеціальними функціями. На неї покладається обов'язок вчинити дії, необхідні для ліквідації юридичної особи. У свою чергу, юридична особа є ліквідованою з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення (ч. 5 ст. 111 ЦК України). Тому часові межі дії ліквідаційної комісії — з дня призначення до дня внесення до ЄДР запису про припинення юридичної особи. Інші органи юридичної особи в цей час не діють.

Щодо складу ліквідаційної комісії важливим видається таке. Закон допускає призначення як ліквідаційної комісії, так і ліквідатора. Тому цей орган може бути одноособовим або колегіальним. Законом не встановлено вимог до кількісного складу колегіального органу. Проте, якщо суд призначає комісію, то він вправі призначити і її голову.

Якщо кандидатів до комісії пропонує позивач і у суду немає заперечень щодо запропонованих осіб, ліквідаційну комісію доцільно призначати саме з цих осіб. З метою запобігання порушенням прав цих осіб, можна вимагати у позивача надати суду їх письмову згоду на участь в ліквідаційній комісії.

Якщо позивач не запропонував склад ліквідаційної комісії, суд не має правових підстав для відмови у позові, адже призначення комісії є обов'язком суду, а не позивача.

Визначаючи склад комісії з припинення юридичної особи, слід виходити з такого. Відповідно до абз. 2 ч. 2 ст. 105 ЦК України виконання функцій комісії з припинення юридичної особи може бути покладено на орган управління юридичної особи.

Відповідно до ч. 2 ст. 110 ЦК України рішенням суду про ліквідацію юридичної особи на його учасників або орган, уповноважений установчими документами приймати рішення про ліквідацію юридичної особи, можуть бути покладені обов'язки щодо проведення ліквідації юридичної особи.

Відповідно до ч. 1 ст. 60 ГК України [3] ліквідацію суб'єкта господарювання може бути також покладено на орган управління суб'єкта, що ліквідується.

Зазначені правові норми є підставою для покладення функцій комісії з припинення (ліквідації комісії) як на орган управління юридичної особи, так і на її учасників (засновників).

Відомості про засновників (учасників) та керівників юридичної особи містяться в ЄДР. Відповідно до ст. 18 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб–підприємців” зазначені відомості вважаються публічно достовірними, тому додаткового доказування не потребують.

Відповідно до ст. 97 ЦК України управління товариством здійснюють його органи. Органами управління товариством є загальні збори його учасників і виконавчий орган, якщо інше не встановлено законом.

Відповідно до ст. 65 ГК України управління підприємством здійснюється відповідно до його установчих документів на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна і участі в управлінні трудового колективу. Власник здійснює свої права щодо управління підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства чи інших установчих документів.

Відповідно до ст. 92 ЦК України юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону. Таким чином, дії осіб, які входять до складу вищого та виконавчого органу, призводять до порушення відповідачем законодавства та виникнення підстав для припинення юридичної особи за судовим рішенням. Тому саме на них доцільно покласти обов'язки щодо проведення ліквідації відповідача.

Окрім того, слід враховувати, що особи, які входять до складу органів управління відповідача, мають корпоративні права та інші охоронювані законом інтереси у правовідносинах з юридичною особою-відповідачем, а тому покладення функції комісії з припинення на сторонніх осіб може створити передумови для порушення цих прав та виникнення корпоративних конфліктів. Призначення комісії з припинення (ліквідації комісії) юридичної особи — відповідача з числа осіб, які входять до її органів управління, є гарантією охорони їх прав та спрямоване на запобігання правопорушенням.

З урахуванням положень ч. 6 ст. 38 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” суд в постанові може призначити ліквідатора — керівника органу управління або особу, яка згідно з відомостями, внесеними до Єдиного державного реєстру, має право вчиняти юридичні дії від імені юридичної особи без довіреності. Отже, вважаємо, що оптимальним є призначення до складу ліквідаційної комісії осіб, які є учасниками (засновниками) юридичної особи, а головою — керівника її виконавчого органу.

Якщо позивач не надав пропозицій щодо строку та порядку ліквідації відповідача, у суду відсутні підстави для відхилення від строків та порядку ліквідації юридичної особи, які визначені у диспозитивних нормах ст. 111 ЦК України.

В постанові слід зазначити також про направлення копії постанови державному реєстратору за місцем знаходження юридичної особи, щодо якої ухвалено рішення про припинення. Оскільки він не є особою, яка бере участь у справі, така постанова за правилами КАС України [4] йому надсилатися не повинна. Правовою підставою для направлення йому копії постанови є відповідне судове рішення, зазначене в резолютивній частині.

Враховуючи наведене, вважаємо, що резолютивна частина постанови суду про припинення юридичної особи може виглядати наступним чином:

1. Позов задовольнити.
2. Припинити юридичну особу — приватне підприємство “НАЗВА_1” (ідентифікаційний код НОМЕР_1), що знаходиться за адресою: м. Львів, вул. І. Франка, буд. 20, кв. 7.
3. Призначити ліквідаційну комісію (комісію з припинення) приватного підприємства “НАЗВА_1” у складі: голова комісії — ОСОБА_1 (ідентифікаційний номер НОМЕР_2); члени комісії — ОСОБА_2 (ідентифікаційний номер НОМЕР_3); ОСОБА_3 (ідентифікаційний номер НОМЕР_4):
4. Зобов'язати ліквідаційну комісію провести ліквідацію приватного підприємства “НАЗВА_1” у порядку, визначеному ст. ст. 105, 110–112 Цивільного кодексу України у строк не більше дванадцяти місяців з моменту набрання постановою суду законної сили.

5. Копію постанови суду, після набрання нею законної сили, негайно направити державному реєстратору виконкому Львівської міської ради.

Копія постанови про припинення юридичної особи надсилається державному реєстратору.

Державний реєстратор повинен не пізніше наступного робочого дня з дати надходження судового рішення щодо припинення юридичної особи, що не пов'язано з банкрутством юридичної особи, внести до Єдиного державного реєстру запис щодо цього судового рішення та в той же день повідомити органи статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування та юридичну особу, щодо якої було прийнято судове рішення, про внесення до Єдиного державного реєстру такого запису (ч. 3 ст. 38 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців").

Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису, в якому керівник органу управління або засновник (учасник) юридичної особи вказаний як голова комісії з припинення (ліквідаційної комісії) юридичної особи зобов'язаний надіслати такому керівнику органу управління або засновнику (учаснику) юридичної особи, а також суду, який постановив рішення щодо припинення юридичної особи у зв'язку з її ліквідацією, відповідне повідомлення (ч. 7 ст. 38 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців").

Відповідно до ч. 8 ст. 38 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" документи для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи подаються головою комісії з припинення (ліквідаційної комісії) юридичної особи, яку призначив суд, або головою комісії з припинення (ліквідаційної комісії), якого вказав в Єдиному державному реєстрі державний реєстратор, у порядку, який встановлено ч.ч. 1-5 ст. 36 або ч.ч. 1-6 ст. 37 цього Закону.

Відтак, без проведення ліквідаційної процедури, без подання документів державному реєстратору, судові рішення про припинення юридичної особи залишається невиконаним. Мета судочинства не досягається, а ефективність судового рішення є невисокою. Саме для забезпечення виконання постанови законом передбачено обов'язок суду призначити ліквідаційну комісію.

Як правило, виконання постанови відбувається без участі суду. Складність постає лише із затвердженням проміжного ліквідаційного балансу (ст. 111 ЦК України) та остаточного ліквідаційного балансу (ст. 112 ЦК України). Це повинен зробити орган, що прийняв рішення про ліквідацію, у нашому випадку — суд. Чинне процесуальне законодавство не передбачає як повинен діяти суд та в якій процесуальній формі відбувається затвердження балансу.

На нашу думку, відсутність прямої норми в КАС України, яка визначає порядок затвердження судом ліквідаційного балансу, не може бути підставою для виконання цього обов'язку суду, який визначений законом.

Слід враховувати, що затвердження балансу, який готує ліквідаційна комісія є однією із стадій ліквідації, яка здійснюється на виконання судового рішення. Відтак, потрібно керуватися ч. 5 ст. 257 КАС України, відповідно до якої процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах, вирішує суддя адміністративного суду одноособово, якщо інше не встановлено цим Кодексом. Враховуючи наведене, вважаємо, що ліквідаційний баланс (проміжний і остаточний) повинні затверджуватися ухвалою суду у складі судді, який розглядав справу.

Висновки і пропозиції:

1. Законом передбачено обов'язок, а не право суду призначити комісію з припинення (ліквідаційну комісію, ліквідатора). Ліквідаційна комісія може бути одноособовим або колегіальним органом. Суд вправі призначити як членів, так і

голову комісії. Оптимальним є призначення ліквідаційної комісії з числа учасників (засновників) юридичної особи, а головою комісії — керівника її виконавчого органу.

2. У постанові суду слід зазначати про направлення копії постанови державному реєстратору за місцем знаходження юридичної особи, щодо якої ухвалено рішення про припинення. Правовою підставою для направлення йому копії постанови є відповідне судове рішення, зазначене в резолютивній частині.

3. Затвердження балансу, який готує ліквідаційна комісія є однією із стадій ліквідації, яка здійснюється на виконання судового рішення. Ліквідаційний баланс (проміжний і остаточний) затверджуються ухвалою суду у складі судді, який розглядав справу, на підставі ч. 5 ст. 257 КАС України.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — №№ 40-44. — Ст. 356.
2. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 31-32. — Ст. 263.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 18, № 19-20, № 21-22. — Ст. 144.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV [Текст] // ВВР. — 2005. — № 35-36, № 37. — Ст. 446.

*Рекомендовано до друку кафедрою адміністративного права та процесу
Львівського університету бізнесу та права
(протокол № 16 від 8 травня 2012 року)*

Надійшла до редакції 13.05.2012

Красовская А. В. Постановление административного суда по делам о прекращении юридических лиц

Анализируются особенности постановления суда по административным делам о прекращении юридического лица, порядок и условия назначения ликвидационной комиссии и исполнения постановления.

Ключевые слова: юридическое лицо, административный иск, административный процесс, право на иск.

Krasovska, A. V. Judgment in Administrative Cases by the Actions of Bodies of State Tax Service on Termination of a Juridical Person.

The article analyzes regulations of current legislation which control judgment in administrative cases by the actions of bodies of state tax service on termination of a juridical person.

Key words: juridical person, administrative action, administrative process, right to action.

